

29.8.2025

Tieteentekijöiden lausunto koulutustarpeen ennakointimallista (VN/26814/2024)

Lausuntopyyntö:

- Yleiset huomiot työryhmän esityksestä:

Tieteentekijät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Tieteentekijät edustaa tieteenalailla ja kaikissa uravaiheissa. Suurin osa jäsenistämme on korkeakoulujen henkilökuntaa, joka antaa opetusta ja tekee tutkimusta, tai muutoin tukee tieteellistä, taiteellista ja opetuksellista toimintaa. Siten lausuntomme ei edusta jotain tiettyä koulutusala, vaan tarkastelee koulutusta ja osaamista kokonaisuutena.

Kiitämme työryhmää koulutuksen ennakointimallin laatimisesta. Ennakointimalli on hyvä työkalu etenkin lähitulevaisuuden koulutustarpeen hahmottamiseen, mutta sitä ei tule käyttää yksinään määrittämään sitä, mille aloille ja miten paljon tulevaisuudessa koulutetaan. Etenkin pidemmän aikavälin suunnittelussa ennakointimalliin liittyy useita epävarmuuksia ja vajavaisuuksia – minkä työryhmäkin raportissaan toki tunnistaa. Koulutuspoliittisen päätöksenteon taustatietona ennakointimalli on kuitenkin tarpeellinen yksittäinen tietolähde. Esitetty ennakointimalli kuitenkin korostaa hyvin merkittäviltä osin vain tiettyjen alojen ja ennen kaikkea yksityisen sektorin tarvitsemaa työvoimatarvetta. Sen sijaan julkisen sektorin työvoiman tarve tai muut koulutukselliset tarpeet jäävät huomattavan vähälle tarkastelulle.

Ennakointimallin rajallisuuden osalta haluamme huomioida kaksi esimerkkiä, joita hyvin lyhyesti sivutaan myös raportissa:

Ensiksi, koulutuksen sivistyksellinen merkitys ja siten koulutuksen muut yhteiskunnalliset hyödyt ja osaaminen kuin suoraan ammatillinen osaaminen. Koulutuksella yleensä sekä eri koulutus- ja

tieteenalojen kattavuudella on muutakin merkitystä kuin suoraan työllisyyteen ja työvoiman saatavuuteen johtava merkitys. Näin ollen tutkintomäärien tavoitteellinen tai tarpeellinen asettaminen esim. yhteiskunnallisille ja ihmistieteiden aloille voi ja tulee olla suurempi kuin mikä on välitön työvoiman tarve näillä aloilla. Toki tunnistamme, että opiskelijoilla tulee olla myös realistiset mahdollisuudet työllistyä opiskelemalleen alalle, joten työvoiman tarpeen arviointi edelleen on sekin tarpeen, mutta ei ainut tutkintotarvetta määrittävä tekijä.

Toiseksi, tekoälyn ja teknologian murros tulee muuttamaan tulevaisuuden ammatteja ja työn tekemistä, jota ei ennakkointimallissa kyetä kattavasti ottamaan huomioon. Esimerkiksi tekoälyn kehitys voidaan katsoa tulevaisuudessa edellyttävän työntekijöiltä yhä korkeampaa osaamista, koska ns. alemman tason asiantuntijuus ja tiedonhankinta voidaan siirtää tekoälyn suoritettavaksi. Tämä korostaa entisestään korkeakoulutuksen ja korkean osaamisen merkitystä tulevaisuudessa.

Muitakin ennakkointimallia rajoittavia elementtejä ja esimerkkejä voi esittää. Nämä eivät vähennä ennakkointimallin tarpeellisuutta yksittäisenä tietolähteenä, mutta korostavat ennakkointimallin rajallisuutta, mitä tulee tulevaisuuden koulutustarpeiden määrittelemiseen.

Lisätietoja:

Nina Hahtela
toiminnanjohtaja

Miia Ijäs-Idrobo
erityisasiantuntija

- Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkoinnin periaatteita:
-
- Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkointimallin toteutusta:

-

- Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakointitulosta

-